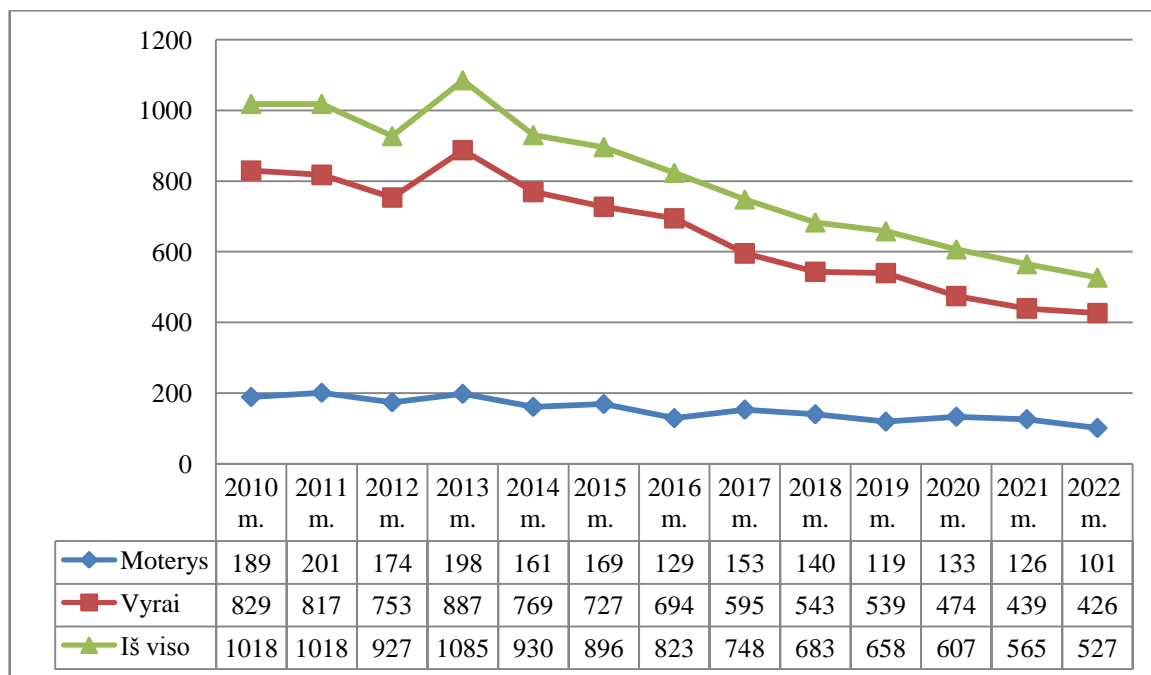

Savižudybės Akmenės rajono savivaldybėje 2010 – 2022 m.

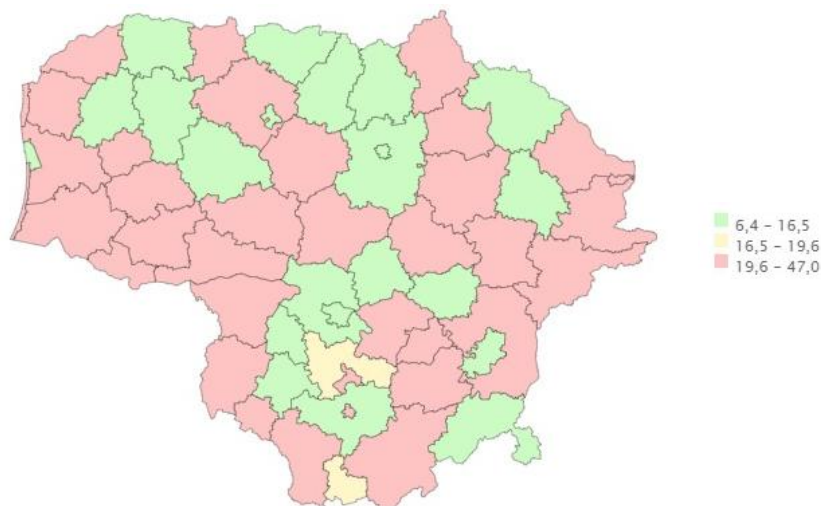
Savižudybės yra rimta pasaulinė visuomenės sveikatos problema, kuri reikalauja mūsų visų dėmesio. Dabartiniai tyrimai rodo, kad savižudybių prevencija yra įgyvendinama, tačiau tai apima daugybę veiksnių: nuo kuo geresnių sąlygų vaikams ir jaunimui augti sudarymo, tikslaus ir laiku atliekamo psichikos sveikatos būklės įvertinimo ir veiksmingo jos valdymo iki savižudybės priemonių apribojimo ir dar daugiau. Nors apie savižudybes dažnai kalbama tik kaip apie su psichikos sveikata susijusią ir (arba) biomedicininę problemą, savižudybės – tai sudėtingas ir daugialypis klausimas, kuris turėtų būti atitinkamai sprendžiamas. Svarbiausi sėkmingos savižudybių prevencijos elementai yra tinkama informacijos sklaida, išteklių prieinamumas ir informuotumo didinimas.

Lietuvoje 2022 m. nusizudė 527 asmenys (426 vyrai bei 101 moteris). Nors skaičiai nėra maži, tačiau pažanga stebima – nuo 2010 m. mirčių skaičius sumažėjo beveik perpus (48,2 proc.) (2010 m. – 1018 mirčių dėl savižudybių) (1 pav.).

1 pav. Mirčių dėl savižudybių skaičiaus dinamika pagal lytį Lietuvoje 2010–2022 m. (abs. skč.)

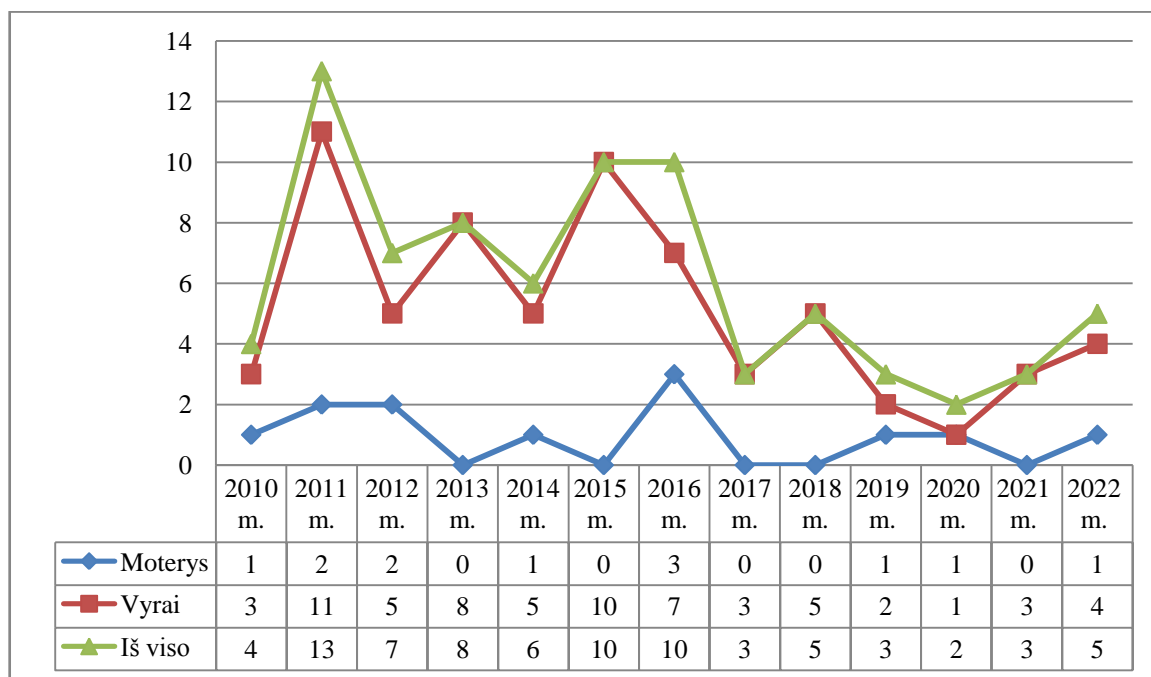
Žaliai pažymėtos savivaldybės, kuriose standartizuoto mirtingumo (SMR) dėl savižudybių rodiklis 2022 m. buvo mažesnis, nei Lietuvos vidurkis (18/100 000 gyv.), geltonai – rodikliai panašūs į Lietuvos vidurkį, raudonai – savivaldybės, kurių SMR viršijo vidurkį. Mažiausias SMR 2022 m. buvo Širvintų r. savivaldybėje (6,4/100 000 gyv., 1 mirties atvejis), didžiausias – Molėtų r. (47/100 000 gyv., 8 mirties atvejai). Natūralu, kad vertinant absoliučius skaičius, daugiausiai mirties dėl savižudybių atvejų buvo didžiausiose – Vilniaus (57 asmenys) ir Kauno (50 asmenų) miestų savivaldybėse (2 pav.).

Savivaldybė	SMR	Abs.skč.	Savivaldybė	SMR	Abs.skč.	Savivaldybė	SMR	Abs.skč.	Savivaldybė	SMR	Abs.skč.
Širvintų r. sav.	6,4	1	Mažeikių r. sav.	14,9	8	Anykščių r. sav.	22,4	5	Kupiškio r. sav.	28,3	6
Plungės r. sav.	8,0	3	Panevėžio m. sav.	15,0	14	Kretingos r. sav.	23,0	9	Vilkaviškio r. sav.	30,2	11
Kazlų Rūdos sav.	9,0	1	Klaipėdos m. sav.	15,4	24	Pagėgių sav.	23,1	2	Skuodo r. sav.	30,3	6
Joniškio r. sav.	9,9	2	Kelmės r. sav.	15,7	5	Klaipėdos r. sav.	23,4	14	Birštono sav.	30,5	2
Vilniaus m. sav.	9,9	57	Panevėžio r. sav.	15,8	6	Akmenės r. sav.	23,7	5	Lazdijų r. sav.	31,7	7
Rokiškio r. sav.	10,9	4	Kauno m. sav.	16,2	50	Tauragės r. sav.	24,5	2	Zarasų r. sav.	32,2	6
Alytaus r. sav.	11,4	3	Pasvalio r. sav.	16,2	5	Kalvarijos sav.	24,5	10	Neringos sav.	33,1	10
Pakruojo r. sav.	11,5	2	Druskininkų sav.	16,5	4	Šakių r. sav.	25,0	7	Kaišiadorių r. sav.	33,1	1
Utenos r. sav.	11,5	5	Prienų r. sav.	19,3	5	Visagino sav.	25,0	6	Raseinių r. sav.	37,3	11
Jonavos r. sav.	11,6	5	Šiaulių r. sav.	19,9	8	Rietavo sav.	26,1	2	Elektrėnų sav.	39,5	10
Šalčininkų r. sav.	11,8	4	Šilalės r. sav.	20,2	5	Šilutės r. sav.	26,3	11	Varėnos r. sav.	41,1	10
Kauno r. sav.	13,2	12	Vilniaus r. sav.	20,4	18	Švenčionių r. sav.	26,6	6	Radviliškio r. sav.	42,0	14
Marijampolės sav.	13,5	8	Kėdainių r. sav.	21,0	10	Alytaus m. sav.	27,0	14	Biržų r. sav.	42,5	10
Šiaulių m. sav.	13,9	15	Trakų r. sav.	22,1	7	Jurbarko r. sav.	27,8	7	Ignalinos r. sav.	44,5	6
Telšių r. sav.	14,2	6	Ukmergės r. sav.	22,3	7	Palangos m. sav.	28,1	5	Molėtų r. sav.	47,0	8

2 pav. Standartizuotas mirtingumo rodiklis (SMR) ir mirtys dėl savižudybių pagal savivaldybes

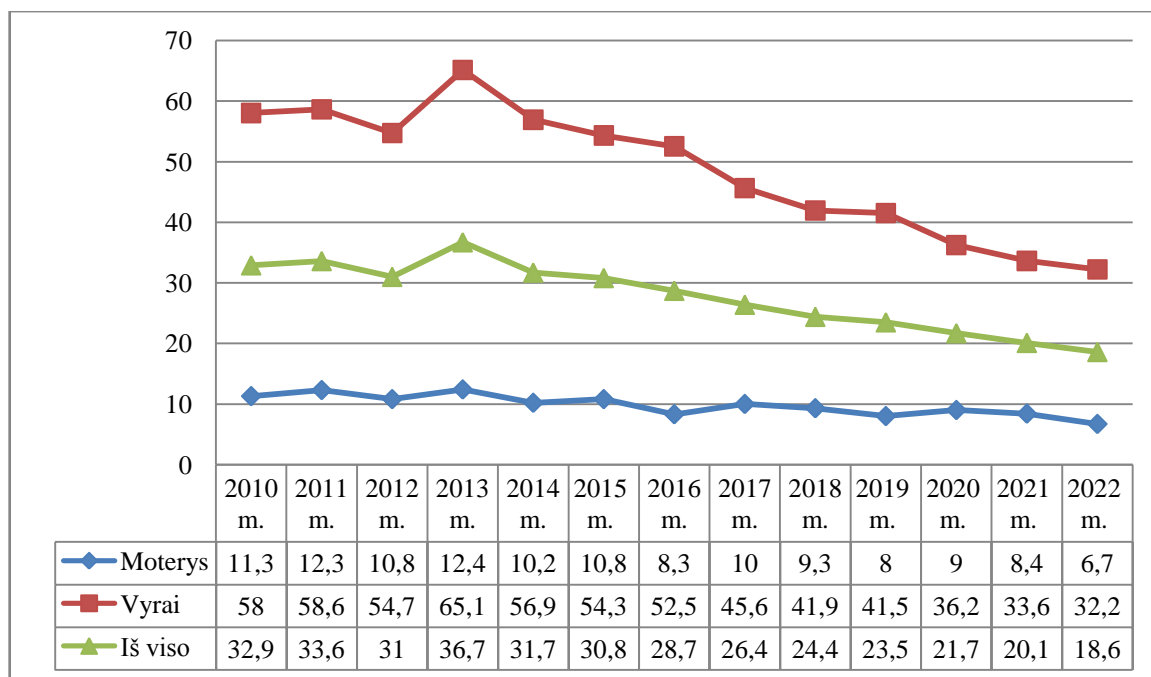
Akmenės rajono savivaldybėje 2022 metais nusižudė 5 asmenys (4 vyrai ir 1 moteris). Nuo 2010 m. mirčių skaičius savivaldybėje kito netolygiai (3 pav.).

3 pav. Mirčių dėl savižudybių skaičiaus dinamika pagal lytį Akmenės rajono savivaldybėje 2010–2022 m. (abs. skč.)

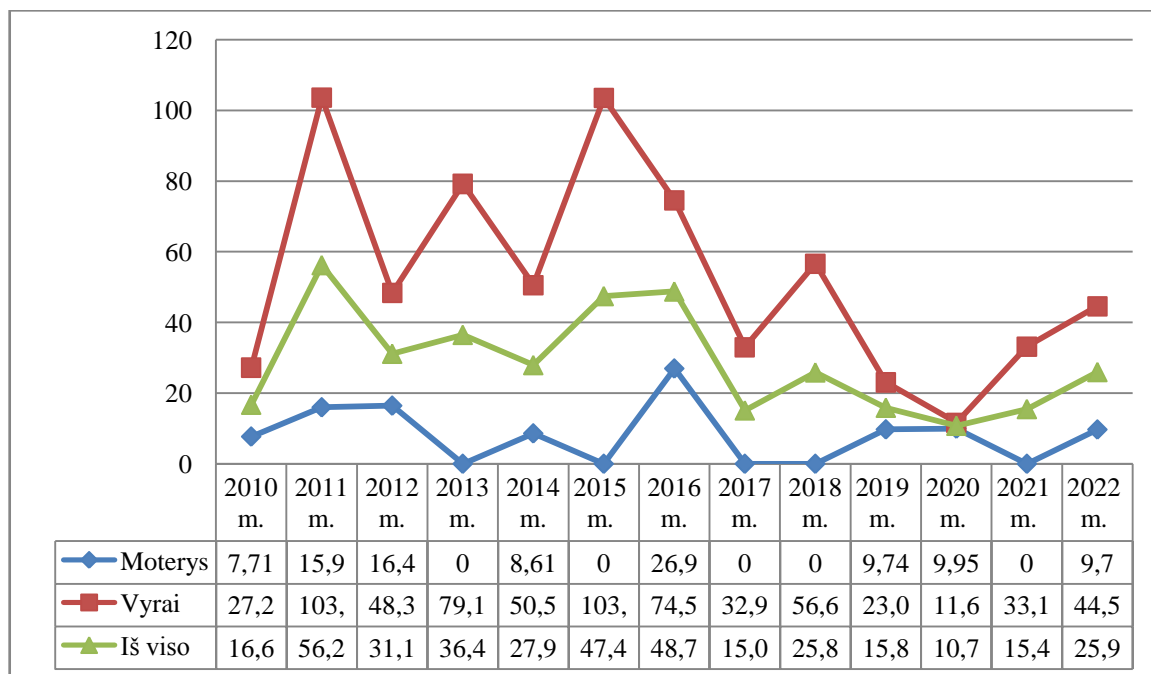
Vyrų mirčių dėl savižudybių skaičius 2010–2022 m. laikotarpiu sumažėjo 48,6 proc., moterų – 46,6 proc. Lietuvos vyrų mirtingumo dėl savižudybių rodiklis 2010–2022 m. buvo didesnis nei moterų 4–5 kartus (2022 m. – 4,8 karto) (4 pav.).

Didesnis vyrų mirtingumas dėl šios priežasties stebimas ir kitose ES šalyse (2020 m. vyrų standartizuoto mirtingumo dėl savižudybių ES 27 šalių vidurkis siekė 16,9/100 000 gyv., moterų – 4,5/100 000 gyv. Vyrų mirtingumo dėl savižudybių rodiklis buvo 3,8 karto didesnis, nei moterų). Nei vienoje ES šalyje dešimties metų laikotarpiu (2010–2020 m.) moterų mirtingumo dėl savižudybių rodiklis nebuvo didesnis, nei vyrų.

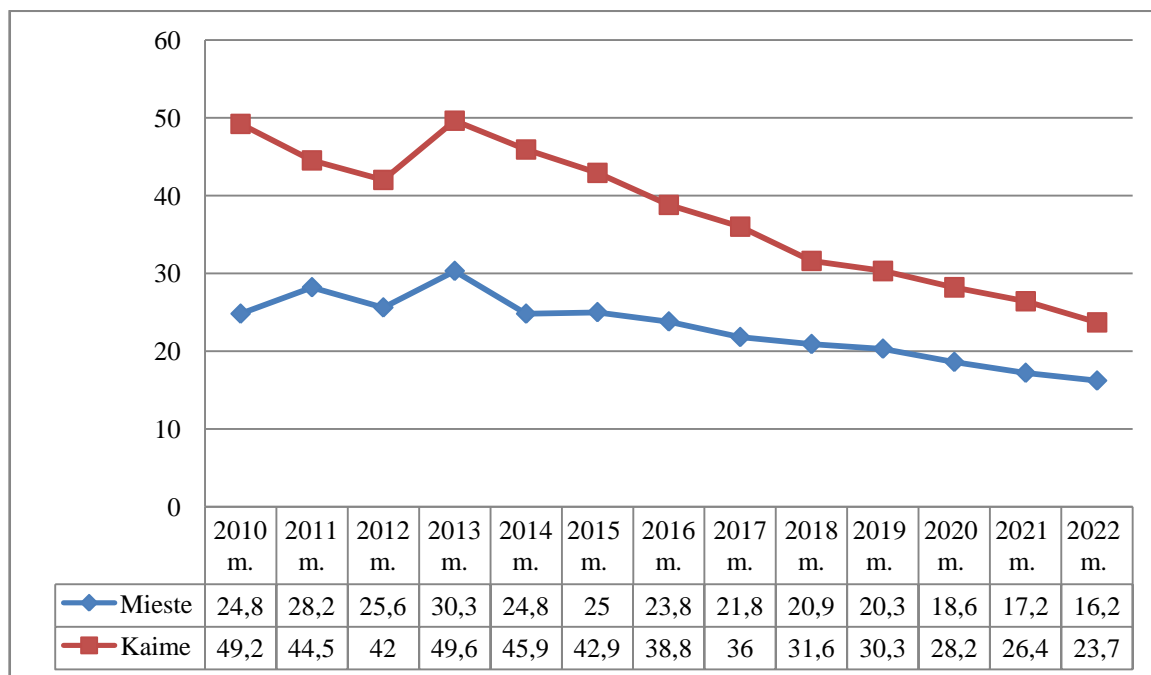
4 pav. Mirtingumo dėl savižudybių dinamika pagal lytį Lietuvoje 2010–2022 m. (100 000 gyv.)

Akmenės rajono savivaldybėje vyrų mirtingumo dėl savižudybių rodiklis 2010–2022 m. buvo didesnis nei moterų 1–5,5 kartus (2022 m. – 4,6 karto) (5 pav.).

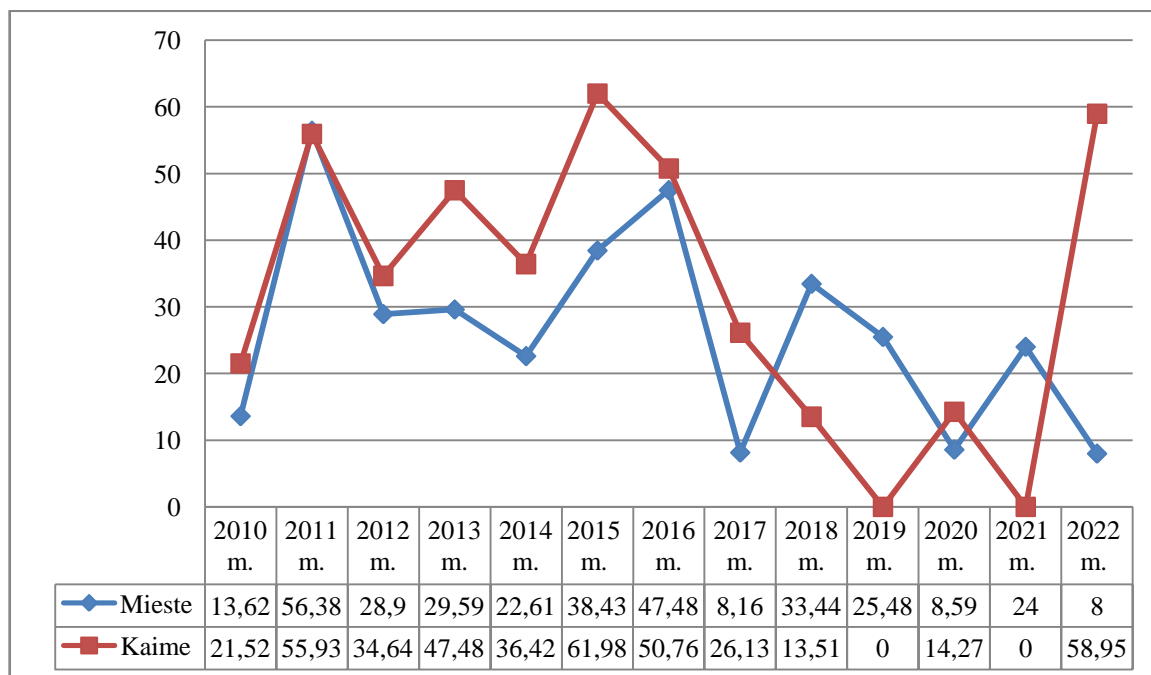
5 pav. Mirtingumo dėl savižudybių dinamika pagal lytį Akmenės rajono savivaldybėje 2010–2022 m. (100 000 gyv.)

Lietuvos kaimo gyventojų mirtingumas dėl savižudybių 2010–2022 m. buvo didesnis, nei miesto gyventojų apie 1,5 karto (6 pav.). Nuo 2013 m. mirtingumas dėl šios priežasties tolygiai mažėjo nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos.

6 pav. Mirtingumo dėl savižudybių dinamika pagal gyvenamąją vietovę Lietuvoje 2010–2022 m.

Akmenės rajono savivaldybės miesto gyventojų mirtingumas dėl savižudybių 2010–2022 m. buvo didesnis, nei kaimo gyventojų apie 1,3 karto (7 pav.).

7 pav. Mirtingumo dėl savižudybių dinamika pagal gyvenamąją vietovę Akmenės rajono savivaldybėje 2010–2022 m.

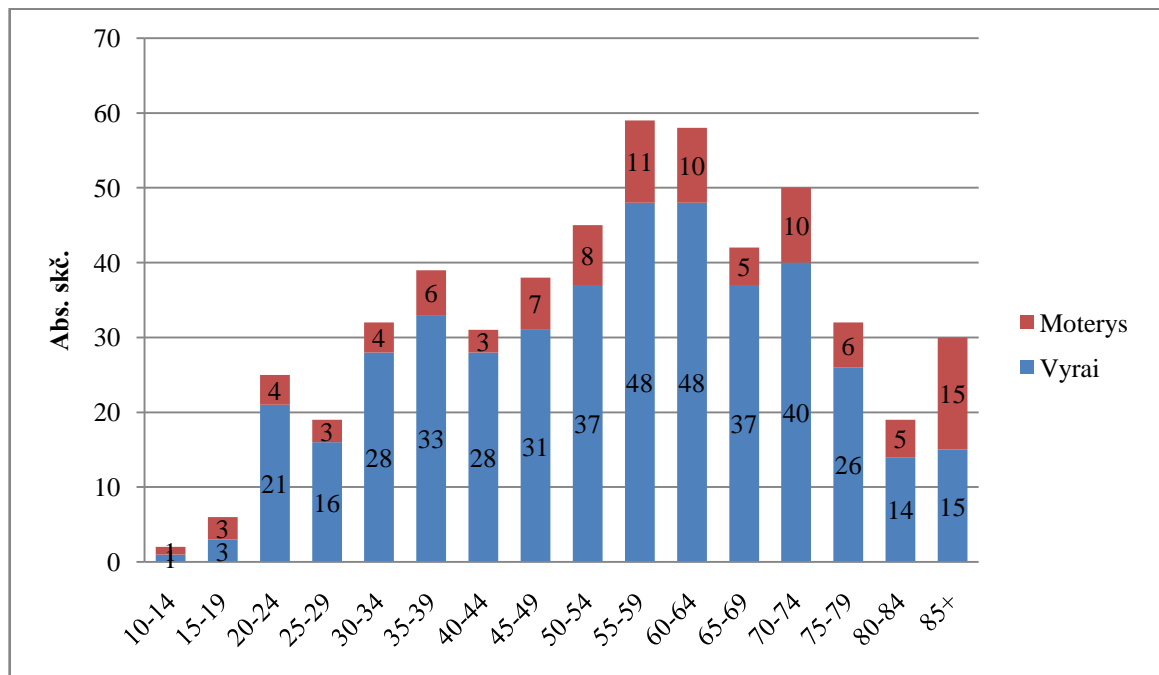
Analizuojant mirčių skaičių, 2022 m. daugiausiai nusižudžiusių asmenų buvo 55–59 ir 60–64 m. amžiaus grupėse (atitinkamai 59 (iš jų – 48 vyrai, 11 moterų) ir 58 mirtys (iš jų – 48 vyrai ir 10 moterų) (8 pav.).

2022 m. daugiausiai moterų (15 mirusiųjų) nusižudė būdamos 85 m. ir vyresnio amžiaus.

Visgi, geresniam situacijos suvokimui lygiagrečiai reikėtų vertinti ir santykinę rodiklį – mirtingumą (5 pav.). 2022 m. didžiausi mirtingumo rodikliai buvo 85 ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje (41/100 000 gyv.) bei 70–74 m. amžiaus grupėje (36,2/100 000 gyv.).

Vyrų mirtingumo rodiklis 85 m. ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje siekė 84,2/100 000 gyv., moterų – 27,1/100 000 gyv.

70–74 bei 75–79 amžiaus grupėse vyrų mirtingumo rodikliai 2022 m. buvo panašūs – atitinkamai 77,4/100 000 gyv. ir 75,3/100 000 gyv.

8 pav. Mirtys dėl savižudybių pagal amžiaus grupes ir lytį Lietuvoje 2022 m. (abs. skč.)

Analizuojant mirčių skaičių Akmenės rajono savivaldybėje, 2022 m. nusižudžiusių asmenų buvo 20–24 (1 vyras, rodiklis 184,84/100 000 gyv.), 70–74 (1 moteris (139,37/100 000 gyv.) ir 2 vyrai (470,59/100 000 gyv.)) ir 75–79 (1 vyras (396,83/100 000 gyv.)) m. amžiaus grupėse.

88 proc. vyrų ir 82 proc. moterų 2022 m. iš gyvenimo pasitraukė pasikorę (1 lentelė). Pagrindinis skirtumas tarp vyrų ir moterų tyčinio susižalojimo būdų – vyrai dažniau nei

moterys pasirenka ginklą, kaip priemonę (atitinkamai 4 proc. ir 1 proc.), o moterys – tyčinį apsinuodijimą (8 proc. moterų ir 2 proc. vyrų).

1 lentelė. Savižudybių tarp vyrų ir moterų struktūra pagal būdą Lietuvoje 2022 m. (abs. skč. ir proc.)

	Vyrų		Moterys	
	abs. skč.	proc.	abs. skč.	proc.
Tyčinis apsinuodijimas (X60-X69)	9	2	8	8
Pasikorimas (X70)	376	88	83	82
Pasiskandinimas (X71)	0	0	2	2
Nusišovimas (X72-X74)	18	4	1	1
Aštriais daiktais (X78)	8	2	2	2
Nušokus nuo aukštumos (X80)	9	2	4	4
Kita	6	2	1	1

Akmenės rajono savivaldybėje 2022 metais 100 proc. (4 asmenys) vyrų iš gyvenimo pasitraukė pasikorę. O 100 proc. (1 asmuo) moterų pasiskandinę.

Pranešime naudoti Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos, Higienos instituto Sveikatos statistikos duomenų portalo, Mirties priežasčių paieškos priemonės, leidinys „Visuomenės sveikatos netolygumai“ 2023 Nr. 3 (49) „Savižudybės Lietuvoje 2010-2022“ duomenys

Parengė visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė Rūta Liubamirskienė